

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МЕХАНІКИ ТА АВТОМАТИКИ АПВ НААН
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ЗБІРНИК
ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ**

*XI Міжнародної науково-технічної конференції з нагоди
117-ї річниці від дня народження
доктора технічних наук, професора,
віцепрезидента УАСГН
КРАМАРОВА
Володимира Савовича
(1906-1987)*

«КРАМАРОВСЬКІ ЧИТАННЯ»

*22-23 лютого 2024 року
м. Київ*

УДК 631.17+62-52-631.3

Збірник тез доповідей XI Міжнародної науково-технічної конференції «Крамаровські читання» з нагоди 117-ї річниці від дня народження доктора технічних наук, професора, віцепрезидента УАСГН Крамарова Володимира Савовича (1906-1987) 22-23 лют. 2024 р., м. Київ / МОН України, Національний університет біоресурсів і природокористування України. К.: Видавничий центр НУБіП України, 2024. 505 с.

Proceedings of the XI International Scientific and Technical Conference dedicated to the 117th anniversary of the birth of Doctor of Technical Sciences, Professor, Vice President of the UAAS Kramarov Volodymyr Savovych (1906–1987), February 22–23, 2024, Kyiv / MES of Ukraine, National University of Life And Environmental Sciences of Ukraine. Kyiv: Publishing center of NULES of Ukraine, 2024. 505 p.

В збірнику представлені тези доповідей науково-педагогічних працівників, наукових співробітників, аспірантів та студентів НУБіП України, провідних вітчизняних і закордонних вищих навчальних закладів та наукових установ, в яких розглядаються завершені етапи розробок.

The Proceedings presents abstracts of reports of scientific and pedagogical workers, research staff, graduate students and students of the NULES of Ukraine, leading domestic and foreign higher educational institutions and scientific institutions, in which completed stages of development are considered.

УДК 631.3(075.8)

ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРАРНОЇ НАУКИ – ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ЧАСУ

В. М. БУЛГАКОВ, академік НААН, д.т.н., проф.
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Впевнений рух України в своєму розвитку уперед, прагнення до скорішої інтеграції у Європейський та світовий простір викликають природню необхідність нових поглядів на державну політику у багатьох її напрямках, в тому числі на аграрну науку та освіту. Якими б не були зараз сучасні межі їх функціонування та навіть розвитку, але саме зараз в епоху докорінних змін у державі (пов'язаних з війною та подальшою відбудовою після Перемоги) та нових поглядів виникає доволі гостра необхідність подолання застарілих догм, які на жаль дуже живучі і стереотипів мислення минулого, для ґрунтовної розробки нової концепції майбутнього прогресу в цьому напрямі.

Однак тільки на підставі об'єктивного наукового підходу по обґрунтуванню та аналізу, широко використовуючи передовий зарубіжний досвід є можливість окреслити реальні кроки до формування концепції подальших трансформувальних саме цих питань, які стратегічно важливі для України.

Спочатку є всі підстави стверджувати що аграрні освіта та наука країни ще не достатньо вписуються у державну систему прийняття важливих чи навіть кардинальних рішень. Вищі навчальні заклади аграрного спрямування країни та Національна академія аграрних наук поки що стоять у більшості випадків осторонь і не являються тим надійним фундаментом стратегії й тактики державної політики у цій важливій галузі. Можна назвати поодинокі випадки, коли для прийняття доленосних рішень в аграрній галузі країни вимагалась обґрунтована думка або науково розроблена концепція дій, які гарантовано були б враховані. Здебільшого найчастіше для цього вимагають довідки про стан справ.

Жодним чином не відкидаючи існуючу зараз об'єктивну критику, а навпаки до неї уважно прислухаючись, все ж таки є необхідність констатувати наступну тезу: «Національна академія аграрних наук України та провідні науковці аграрних вишів, поки що не є, але можуть бути для держави джерелом принципово нових напрямів розвитку та постачальником кадрів у державницькій структурі». Саме ці справжні наукові кадри високої кваліфікації повинні входити в державницькі структури для розробки, розгляду й прийняття виникаючих нових напрямків науки, техніки, виробництва, цифрової економіки, яка зараз швидко еволюціонує, біотехнологій, високотехнологічного сільськогосподарського виробництва та переробної промисловості тощо. Саме ці наукові аграрні кадри повинні «народжуватись» у надрах вишів та Національної академії аграрних наук, стати справжніми та компетентними

фахівцями шляхом еволюційного зростання з молоді, а не поповнювати ряди працівників іноземних фірм, яких доволі багато і які здається надовго підкорили простір України. У багатьох наших вишах, зокрема у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, де створені відповідні умови здобуття фахової освіти ці кадри з'являються, навіть з врахуванням того, що їх стажування на останніх курсах навчання відбувається у провідних університетах та наукових закладах Західної Європи, але вони все ж таки повертаються для подальшої роботи на Батьківщині. Але це, на жаль, поки що одиниці.

Які ж є шляхи у подоланні цієї доволі складної та нелегкої задачі у рамках цілої держави?

Якщо починати ґрунтовний аналіз стану справ, то для розвитку сучасного освітянського простору в аграрних вишах необхідний перш за все склад висококваліфікованих викладачів та сучасне навчальне обладнання, а для успішного розвитку аграрної науки також необхідний і кадровий потенціал, і відповідний досвід роботи, і сучасне наукове обладнання.

Таким чином, зараз напряду виникають питання у спрямуванні на об'єднанні цілком однакових зусиль.

Але відверто кажучи, зараз у Національній академії аграрних наук (внаслідок менших ставок заробітних плат, відсутності надання житлових умов тощо) немає достатньої кількості щорічного притоку нової молоді генерції науковців. На жаль і у вишах аграрного профілю країни, у більшості випадків, наукова робота викладачів, ще залишається побічною працею. Розробки вчених аграрних університетів (навіть дуже потужні та яскраві) у більшості випадків не можуть бути широко впровадженими. Без перебільшення є підстави також стверджувати, що й наукові розробки, створені у стінах Національної академії аграрних наук України, також не є широко затребуваними.

Тому першим кроком, який відразу спадає на думку, є питання стратегічного планування розвитку й функціонування всієї аграрної науки держави, в яких виші не тільки готують для цього потужні кадри, а також приймають безпосередню участь у досить актуальних сучасних досліджуваних проєктах. Повне дублювання наукових розробок за державний кошт усередині країни повинно бути ліквідованим назавжди.

Як це не прикро, але на жаль у нас у більшості випадків ще немає достатньої кількості наукових працівників, здатних успішно виконувати в аграрній сфері дослідження такого рівня, який дозволяє отримувати нові наукові знання і мати практичні рекомендації, які б конкурували у світовому співтоваристві. У цьому легко переконатись прочитавши (або прослухавши) наукові звіти за останні роки, де ще досі за значним накопиченням загального змісту (який з року в рік залишається фактично незмінним) приховуються переписані закордонні надбання, застарілі дані, що були давно отримані і про них ніхто вже не пам'ятає, викладання результатів без глибинного пророблення реальних процесів (а так: «посіяв–зібрав»), наводяться «трьох-чотирьох поверхові» формули, які не перевірити ні застосувати неможливо.

Достовірність багатьох агрономічних досліджень апріорі взагалі ніяк не можливо ні перевірити, ні оцінити, ні порівняти. Результати таких досліджень з року в рік дещо змінюються, але їх достовірність може бути насправді сумнівною, її навіть ніяк не можна проконтролювати.

Другим, більш докорінним кроком є, крок який дозволяє нарешті позбутись звичайної радянської «зрівнялівки» й поділити і аграрні виші і НДІ, що належать Національній академії аграрних наук на три категорії. Насамперед боятись цього кроку зовсім не потрібно – так робиться в усьому цивілізованому світі.

Якщо застосовувати звичайну термінологію, то назви цих категорій можуть бути такими:

- провідні;
- стабільно працюючі;
- звичайні.

Зупинимось на ґрунтовному аналізі цих вказаних категорій.

Так, провідні установи – це вищий рівень і це установи, де відбувається генерація нових знань. Безумовно це установи де освітянські послуги та наукові дослідження здійснюються, підтверджуються і порівнюються з аналогічними показниками провідних установ Західної Європи або світу. Для цього необхідні визнання за необхідною кількістю наукових статей, що надруковані саме у часописах Європи та світу, обов'язкові виступи на міжнародних симпозиумах та конференціях серед світових грандів, наявність працюючої професури, яка визнана у світі (це обов'язкове обрання у склад іноземних академій, обрання почесними докторами або професорами іноземних університетів, присутність у міжнародних асоціаціях та об'єднаннях, членство у редакційних колегіях провідних часописів, які входять у бази Scopus та Web of Science тощо). Цей показник визначається у розрахунку на 100 науково-педагогічних працівників і повинен бути якомога більшим. Обов'язковою повинна бути тут присутність викладачів, науковців та наукової молоді, яка стажувалась у провідних університетах та наукових закладах світу.

До другої категорії установ слід віднести освітні та наукові установи, які майже наполовину досягають встановлених показників наукової діяльності установ першої категорії.

І, нарешті установи третьої, звичайної категорії мають показники, що відповідають високому рівню, але тільки для нашої країни і здатні надавати науково-технічні послуги в аграрній діяльності теж високого сучасного гатунку. Їх подальша робота повинна обов'язково бути спрямована до показників установ більш високої категорії.

Але ці загальні, навіть поверхневі поділи навчальних та наукових установ на категорії є лише початковою ланкою ланцюга докорінної зміни освітянського та наукового просторів в аграрній сфері нашої держави в даний час.

Головним, на наш погляд, є щорічне (або у подальшому багаторічне) «вироблення» освітньої та наукової «продукції», яка обов'язково повинна бути

замовленою.

В усьому цивілізованому світі наука робиться на замовлення!

В нашому випадку, оскільки держава є фінансуючою складовою означеного вище алгоритму, то вона й повинна бути «Замовником». Окрім, безумовно комерційних, приватних замовлень, які дуже розповсюдженні у світі.

Але зараз у державі ще не має такої установи, яка б ретельно контролювала не тільки сучасний стан справ у освітянському та науковому просторах, а й сама виконувала б функції справжнього «Замовника», який здійснював би це замовлення для дуже негайної потреби і дуже прискіпливо дбав про обов'язкове повне використання замовленої продукції у рамках всієї держави. Такою науковою установою, на наш погляд, може бути створений в нашій країні «Комітет стратегічного наукового планування».

Тільки запроваджуючи такі кроки, на нашу думку, можливо значно прискорити входження України у світовий науковий простір, який поставить її в ряд сильних, самодостатніх та конкурентоспроможних держав.